אמנים כקהל: שיחה עם אברהם קריצמן

תוך כדי המחלוקת הפוליטית החריפה שסובבת את גלריה ברבור בירושלים, ובצל ההחלטה הפוליטית לפנות את הגלריה ממשכנה הנוכחי, לוני מונקה משוחח עם אברהם קריצמן, אמן ואוצר הגלריה, אודות הגלריה כמוסד שמנוהל בידי האמנים, על אוצרות וכתיבה על אמנות ועל החשש שהמאבק הפוליטי יאפיל על הניסיון ליצור אמנות.

שיחה מאת לוני מונקה ספטמבר 4, 2020

ממקום מושבה בסבך השבילים של שכונת נחלאות הירושלמית, התקיימה גלריה ברבור במשכנה הקודם כפרץ של פעילות אמנותית אוונגרדית במשך 15 שנה. הגלריה נוסדה בשנת 2005 על ידי קבוצה של אמנים צעירים בוגרי בצלאל. במסגרת שיתוף פעולה עם עיריית ירושלים הם זכו לקבל חלל להקמת הגלריה. מאז ועד היום, גלריה ברבור פועלת כמקום עצמאי, ללא מטרת רווח, עבור אמנות ואמנים. הגלריה מעמידה תערוכות חודשיות ומארחת פעילויות תרבותיות כגון הקרנות, הרצאות וסדנאות. בשנים האחרונות הגלריה מסובכת במאבק משפטי מתמשך שעניינו חופש הביטוי.

הפרשה המשפטית צצה כאשר פקידי ציבור התרעמו על דיונים שנערכו בגלריה. ההרצאות הפרובוקטיביות כללו דוברים של תנועת שוברים שתיקה, ארגון של חיילים משוחררים שקיבלו על עצמם את המשימה לחשוף את הציבור בישראל למציאות של חיי היום-יום בשטחים הכבושים, וכן תעאיוש (בערבית: חיים משותפים), ארגון של מתנדבים ערבים ויהודים שפועלים להריסת חומות הגזענות וההפרדה דרך בניית שותפות יהודית-ערבית. בתגובה לדיונים אלה, מירי רגב, לשעבר שרת התרבות והספורט, קראה לעיריית ירושלים לסגור את הגלריה. ראש העיר הקודם, ניר ברקת, הגיב לבקשת רגב בהצהרה שעליה לשלול מימון מהגלריה. בעקבות תחרות ההצהרות בין בעלי התפקידים, עיריית ירושלים החליטה לפנות את הגלריה ממקומה.

בתחילה, הסיבה לסגירה הייתה שהגלריה פעלה בניגוד להנחיות השימוש במקום, והפרה את התקנה האוסרת שימוש בחללים שבבעלות העיריה לפעילות פוליטית. מהר מאוד התברר שהתקנה חלה על מפלגות פוליטיות רשמיות הפועלות בחללים עירוניים, ואין בה כדי להגביל אנשים המבטאים בהם בחופשיות את דעותיהם הפוליטיות. העיריה שינתה אז את גישתה, וטענה שעל הגלריה לעזוב מסיבות שאינן קשורות לאירועים שהניעו את הקריאה לסגירתה. התחיל מאבק משפטי, וכעת הוא בדרכו אל בית המשפט העליון.

Abraham Kritzman.jpg

[1]אברהם קריצמן
באדיבות גלריה ברבור

[2] 40464201_10155805664719016_4917403182126071808_o.jpg

[3]קהילת ברבור במחאה בבית המשפט המחוזי בירושלים
צילום: נועם קוזר. באדיבות גלריה ברבור

תוך כדי מגיפת הקורונה, גלריה ברבור זומנה לבית המשפט המחוזי לשימוע האחרון לפני הפניה לבית המשפט העליון. הם ניצבו לפני השופט, עטויים במסכות, כאשר קיבלו את צו הפינוי המחייב אותם לצאת מהמקום. כיום, החלל בנחלאות עומד ריק, והגינה המוזנחת (והמטופחת לשעבר) מתמלאת באשפה. חברי ברבור ממתינים ליומם בבית המשפט העליון, אם כי יועצם המשפטי הזהיר אותם שהסיכויים לזכות שוב בחלל שבנחלאות זעומים. למרות המצב העגום, הגלריה נפתחה לאחרונה מחדש באתר אחר בירושלים, ללא חסות העיריה.

השיחה עם אברהם קריצמן – אמן, איש חינוך וחבר צוות בברבור, שאצר את רוב התערוכות בגלריה בשנים האחרונות – נערכה לפני מספר חודשים. באותו זמן גורל הגלריה היה לא ברור, אבל הסיכויים לניצחון במאבק נגד מאמצי הפינוי של העיריה ניראו טובים. לאור תשומת הלב הרבה שהגלריה קיבלה בהקשר של עימות זה, תקוותי הייתה לנהל שיחה אודות האמנות – כלומר, חששתי שהמצב המשפטי יאפיל על מאמציה הבלתי פוסקים של הגלריה להמשיך ולהציג תערוכות.

[4] Tsibi_015 web.jpg

[5]התערוכה הר ציון קיבוץ גלויות, עם עבודות של ציבי גבע ויצחק (איצ'ה) גולומבק
צילום: אלעד שריג. באדיבות גלריה ברבור

[6] Roger.jpg

[7]מיצג במסגרת התערוכה פוגה לשלושה קולות, עם עבודות של רוז'ה ישי (אוחז בגיטרה), נגה פרחי ומיה ינקוביץ' שנצר באדיבות גלריה ברבור

משמעות השיחה השתנתה עם השינויים בנסיבות. כאשר הייתה עוד תקווה להישארותה של הגלריה בנחלאות, מחשבותיו של אבי על אוצרות שיקפו את התערוכות המופלאות שערכה הגלריה, למרות הלחץ הפוליטי שהופעל עליה. כשנכנסה הודעת הפינוי לתוקף, אפשר היה לקרוא ראיון זה כתיעוד של הפעילויות האמנותיות שקהילת האמנים בירושלים ובכל ישראל עמדה לאבד. המצב הנוכחי, שמערב דיון כושל על חופש הביטוי בתקווה שהפרויקטים יימשכו בחלל החדש, מטיל הילה מרירה-מתוקה על השיחה. קריאה חוזרת במלים אלו היום מזכירה לי שמוסדות ותשתיות נמדדים רק במידת האנשים שפועלים בתוכם.

לוני מונקה: אבי, איך היית מתאר את חזונה של גלריה ברבור היום?

אברהם קריצמן: יש חזון אוצרותי, בהחלט – הייתי קורא לו מורשת – שירשתי ממאשה [זוסמן]. הרעיון בבסיס גלריה ברבור הוא שזהו מוסד שמנוהל על ידי אמנים. אני קורא לזה מוסד מכיוון שאנחנו עוסקים ביותר מאמנות עכשיו. אנחנו מארגנים אירועים רבים עבור הקהל – תערוכות, מוזיקה או הקראת שירה. בדרך כלל אנחנו תופשים את הקהל שמולנו כאמנים כמונו.

הכוונה היא שגלריה ברבור תהיה מקום שבו אמנים מציגים את עבודתם בפני אמנים אחרים, וכך יכול להתנהל שיח מעמיק. אני חושב שאמנים מתקשרים דרך יצירותיהם, וזה צריך להיות מקום שבו אתה יכול להגיד משהו על העבודות שלך, ולהראות אותן, ואמנים אחרים יבואו ויראו. וכמובן שהציבור הרחב אמור ליהנות מהדו-שיח הזה, או מהרב-שיח. זה דבר מאוד ניסיוני מטבעו, שאמור להיות קצת כמו חממה או גורם מניע בסטודיו של האמן.

[8] Gustavo.jpg

[9]גוסטבו סגורסקי על רקע עבודתיו בתערוכה Fall to Happy
באדיבות גלריה ברבור

ל.מ.:לאחרונה הצגת תערוכה של שני אמנים ישראלים מבוססים – ציבי גבע ויצחק (איצ'ה) גולומבק. תרצה לחלוק את מחשבותיך על החוויה?

א.ק.:אני חושב שבמקרה של ציבי ואיצ'ה העניין הוא יותר במערכת היחסים ביניהם, או ברעיון לייבא לגלריה דברים שהם משולי היצירה שלהם – לאו דווקא להציג את הפסלים הגדולים של איצ'ה או שציבי ייצפה את כל חלל הגלריה בצמיגים. דברים שוליים יותר, שנוכל לראות איפה הם נפגשים. יש דיאלוג ארוך מאוד ביניהם, והם מכירים היטב מבחינה אמנותית – והם פשוט חברים.

הרעיון העיקרי של ברבור הוא לנסות לעשות משהו שונה. עבור אמנים ידועים כמו שני אלה זו האפשרות להראות דברים שלא הוצגו מעולם, ולפעמים זה להציג אמנים לא מוכרים שזו ההזדמנות שלהם להראות מה הם עושים.

לדוגמה – התערוכה שאנחנו מכינים עכשיו, של רוז'ה ישי, והאמנים-העוזרים שלו. לרוז'ה הייתה קריירה כמוזיקאי, אבל מאז פרישתו לגמלאות, כבר לפני 30 שנה, הוא מצייר ציורים מדהימים. זהו פרויקט חיים שהוא לוקח מאוד ברצינות, אבל אני

חושב שהוא אף פעם לא ביקש ממישהו להסתכל עליו. לכן זה בדיוק המקום המתאים להראות דבר כזה. התחושה היא של מקומיות, למרות שהוא צרפתי ולא גדל כאן. הוא עובד עם שני אמנים צעירים, והאופן בו הם עובדים הוא מאוד אינטנסיבי. הם עמלים כל יום על הציורים הענקיים האלה. זאת השקעה שגורמת לך לשאול, "בשביל מה זה? איפה זה אמור להיות מוצג?" כששאלתי את רוז'ה על כך הוא אמר שיש לו חלל מדומיין שעבורו הוא עושה את כל העבודות. אולי ברבור היא דלת הכניסה לחלל שהוא מדמיין.

ל.מ.:אם כך, ברבור היא מעין שער כניסה לדמיון – זה נשמע קסום ביותר. איך עבודתך כאוצר תורמת לכך?

א.ק.:דבר ראשון, אני לא רואה את עצמי כאוצר. לדעתי אוצרות זה משהו שונה ממה שאני עושה. האוצר יוצר הקשר לעבודה. כשאתה מבקר בסטודיו של אמן אתה פוגש בעולם שהוא יוצר וחי בו. האוצר – וזה לא מה שאני עושה – אמור לחצוב פיסה מאותו עולם, לתת לה הקשר ולעשות שתהיה מובנת לקהל הצופים. הצופים אינם יכולים לראות את כל העולם הזה – הוא תמיד צריך להיערך במידה מסוימת.

לדעתי תפקידנו כאן בברבור הוא ליצור שיח עם אמנים.

במפגש עם אמן אני מנסה להבין, באמצעות השיחות והפגישות שלנו, מה מהות התערוכה ביחס אליו ולעבודות וליצירתו בכלל. איך הוא רוצה שיתפשו אותו? לפעמים זה מאוד מפתיע. כשעבדתי על תערוכה עם גוסטבו [סגורסקי], למשל, חשבתי שנעשה תערוכה שמציגה את התצלומים שלו, אבל בסוף יצאה תערוכת ציורים. מכיוון שהוא התרגש מאוד בגלל התערוכה, היה לו האומץ להראות לי משהו שהוא לגמרי מחוץ לפרקטיקה הרגילה שלו. נדלקתי על זה!

ל.מ.:אני זוכר שהייתי בשיחת-אמן של התערוכה. הוא דיבר על ההתרגשות שלך כשראית את הציורים המוסתרים האלה, שנעשו על ידי צלם.

א.ק.:נכון, כי אני באמת התרגשתי מהציורים. אני מניח שאם לא אז הייתי אומר משהו כמו "תראה, הם נחמדים, אבל אולי אנחנו צריכים [צחקוק] לנסות משהו אחר". אבל הם היו באמת מדהימים.

ביקור בסטודיו זה חשוב, אבל יש גם תערוכה. צריך לנווט את התערוכה בזהירות להיות תערוכה טובה – זאת אומרת, תערוכה שתגשים את חזונו של האמן. זה נשמע פשוט, אבל במציאות החזון יכול להיות קצת מעורפל.

אתן לך דוגמה: התערוכה שעשינו לתמר לוינסון. היו לה המון עבודות, וחלקן היו דומות מאוד. שנינו חשבנו שיהיה מעניין להדגיש את החזרתיות ולהכניס לתוך העבודה משהו אינטימי. דיברנו על המילה הזאת, 'אינטימיות' – משהו שאפשר לחוש, משהו בין הרגיל למאוד טקטילי, כאילו שמשהו נושף לך בעורף. אבל היה קשה מאוד לגרום לאינטימיות הזאת להתרחש בתערוכה.

יש גם את העניין של כתיבת הטקסטים [צחקוק]. הטקסט. אני לא מתעניין במיוחד בטקסטים של גלריות. באופן המסורתי.

ל.מ.:אתה מתכוון לטקסט הקיר?

א.ק.:כן! אני חושב שזה בעייתי. אני חושב שכל האוצרים יסכימו שזה בעייתי, כי אתה מתבונן במשהו מאוד מורכב. רב שכבתי. תמיד. זה לא משהו שאפשר לדבר עליו בשתי פסקאות.

רוב הטעויות שעשיתי בטקסטים נבעו מהניסיון להגיד לצופים על מה הם מסתכלים, או להציע להם פרשנות. זו טעות. אולי הטקסט היה מעניין, או חכם. אולי הוא מעניין, או משעשע. מה שזה יהיה. אני לא בטוח שזה עוזר להשיג את המטרה – שהתערוכה תהיה הכי טובה שאפשר.

אתן לך דוגמה. כתבתי טקסט עבור דורית פיגוביץ' גודארד, נועה תבורי ועדי ויצמן והצעתי בו פרשנות. אחרי שבוע הבנתי שזה ממש, אבל ממש כופה את התפישה האישית שלי על הצופים, למרות שהתערוכה עצמה הייתה פתוחה מאוד וכמעט מופשטת.

ל.מ.:מה הייתה הפרשנות?

א.ק.:דיברתי על זה כעל דימוי צילומי – כמו זמן שקפא. התייחסתי לסרט Langoliers The – סרט מדע בדיוני שמבוסס על נובלה של סטיבן קינג. ברגע שאתה מזכיר דברים כאלה אתה עושה משהו מאוד כוחני לצופים. אתה מכריח אותם לחשוב על הסרט או על סטיבן קינג ביחס לתערוכה. בסוף התחרטתי על זה.

במקרה של תמר לוינסון, עשיתי תרגיל בכתיבה – הייתה לי פרשנות פילוסופית קטנה לעבודה שלה. מין מפגש פנומנולוגי. זה היה מדהים לכתוב את זה. ממש נהניתי. אני חושב שזה טקסט יפהפה. אבל שוב, אני לא חושב שזה הועיל לעבודה או לתערוכה.

[10] 20180322_201127.jpg

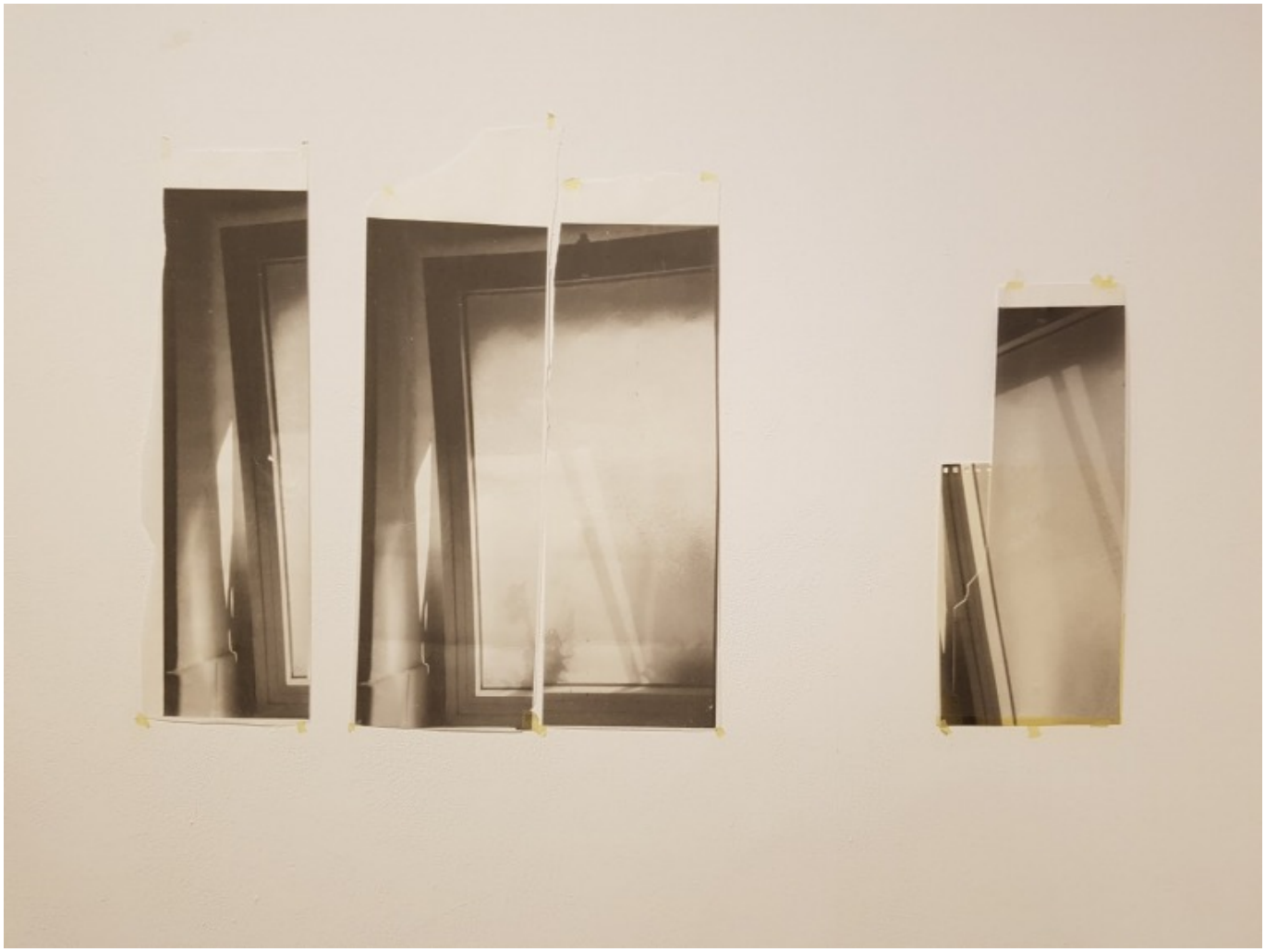

[11]עבודות של תמר לוינסון בתערוכה לבי אינו מסונכרן עם טכנולוגיה (With Synchronized t'Isn Heart My Technology)
צילום: תמר לוינסון. באדיבות גלריה ברבור

ל.מ.:אז תן לי דוגמה של טקסט שאתה חש בנוח אתו. איזה מין טקסט עשוי להועיל לתערוכה?

א.ק.:טוב, יש על זה ויכוח. מה הטקסט הזה אמור להיות? אז למשל, הייתה לנו תערוכה שלא היה לה טקסט. היו דימויים במקום טקסטים, ואוצרת אחת אמרה לי – אני לא בטוח אם אני מסכים אתה – היא אמרה: יש משהו לא מכבד בהימנעות מכתיבת טקסט לתערוכה, מכיוון שהצופים לפעמים זקוקים לגשר שיוביל אל תוך העבודה. ואם אנחנו מתיימרים להיות גלריה קהילתית, אנחנו צריכים להיות יותר נגישים עבור הקהל.

ל.מ.:בטח...

א.ק.:לא! אני לא חושב שזה נכון. זה שטותי. מה שקורה עם רוב הטקסטים האלה זה שאנשים באים לגלריה ומרגישים שמישהו צריך להגיד להם משהו. לא משנה מה אפילו. אני לא חושב שאני מסכים עם העמדה הזאת, עם הפרקטיקה הזאת, אני לא יודע איך לקרוא לזה - המנהג הזה.

ל.מ.:זה נשמע כאילו שאתה מתנגד להגשמת שאיפה שנראית לך נחותה.

א.ק.:כן, כי אני חושב שהייתי מעדיף שהצופים יתייחסו ליצירות באופן מלא. אני מעדיף שהם יהיו קצת מבולבלים מאשר שישענו על הסבר. אני מבין שהמוזיאון צריך לרצות את הקהל, כדי שיבואו ויקנו כרטיסים, אבל בברבור תמיד נמצא מישהו שאפשר לדבר אתו. תמיד יכולה להתפתח שיחה אם אין טקסט.

יחד עם זאת, לפעמים יש דברים שהאמן רוצה שהמבקרים יידעו. לפעמים אני כותב את זה, ולפעמים לא. פעם עשינו תערוכה שלמה של אור אריאלי שהייתה מבוססת על סיפור קצר. אור כתב טקסט משונה, מעניין וקצת משוגע. אני חשבתי שהוא היה מדהים, כמו גם לראות אנשים עוברים בתערוכה, ומבקשים טקסט, ואז הם מקבלים את הסיפור המוזר הזה ואומרים [באופן איטי וקצת מבולבל] "בסדר", והם מבינים שיש קשר עמוק בין השניים. זה לא מספק להם קיצור דרך. אין תקציר. זה כאילו שקנית ספר ואתה אומר לעצמך, אולי אקרא רק את התקציר על הכריכה האחורית כדי לדעת במה הוא עוסק.

מוזיאון טייט בלונדון מצטיין בסוג זה של כתיבה הדרכתית. הם ממש טובים בכתיבת חומרים שלא מכבידים על העבודה ולא מפרשים אותה, ועדיין מאפשרים לצופה את התחושה הטובה שהוא לומד משהו [צחקוק] או שיש לו על מה להסתמך.

ל.מ.:שאלה אחרונה: אתה חושב שהמאבק המשפטי להמשיך לפתוח את הגלריה משפיע על העמדת התערוכות האלה?

א.ק.:לא. כלומר, הגלריה קיימת עבור האמנים. כפי שאמרתי, אני באמת מנסה לזכור את זה כל הזמן. אני לא מנסה למכור שום דבר לעירייה. אתה יודע, אנחנו לא מציגים עירום. כך החרדים יכולים להיות מעורבים בעשיית הגלריה ולדעת שזה בטוח לבוא לכאן.

[12] Yom bahir .jpg

[13]עבודות של עדי ויצמן, נועה תבורי ודורית פיגוביץ' גודארד בתערוכה ביום בהיר באדיבות גלריה ברבור

[14] _DSC1311-HDR.jpg

[15]אור אריאלי, מותו של שומר: דולפין
צילום: סמדר צוק. באדיבות גלריה ברבור

ל.מ.:לא ידעתי את זה. שום ציורים שמכילים עירום?

א.ק.:נכון. זו מין צנזורה עצמית שבחרנו לנקוט בה. זו החלטה שהתקבלה לפני הרבה זמן – בעיקר כדי לכבד את אלה שהם שכנינו הקרובים, ואת אלה שאנחנו עובדים איתם ואוהבים אותם. אני חושב שזה ויתור פעוט.

אני שונא פוליטיקה כמו שאני שונא כסף. אני מרגיש שהתרסקנו בתוך הבלגן הפוליטי הזה וכולנו ממש שונאים את זה. כל העניין עם הזמנת שוברים שתיקה ותעאיוש וכל השאר היה כדי להציע לאנשים מרחב שבו יוכלו לשאול אותם על עשייתם.

[16] The Barbur Gallery Team on our last day in Shirizly 6.jpg

[17]צוות ברבור סוגר את החלל בנחלאות
צילום: נועם קוזר ולידיה מלטין. באדיבות גלריה ברבור

גלריה ברבור היא מקום מפגש. אין כוונה להרצות לעולם על מה צריך לחשוב. זה לא העניין. הסתבכנו בבלגן בגלל מירי רגב, וחבל. אני מאוד מקווה שהעירייה תחזור בה מהעמדה הזאת, כי אני חושב שזה יהיה אובדן עצום לאמנים ולקהילה. אנחנו משתדלים להעמיד תערוכות טובות ומעניינות ומרגשות. אנחנו לא שוכחים את הציבור – ובמיוחד חושבים על האמנים כקהל.

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%9B%D7%A7%D7%94%D7%9C-%D7%A9%D7%99%D7%97%D7%94-%D7%A2%D7%9D-%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D-%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%A6%D7%9E%D7%9F

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D%20%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%A6%D7%9E%D7%9F.jpg
[2] https://tohumagazine.com/he/file/40464201101558056647190164917403182126071808ojpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/40464201_10155805664719016_4917403182126071808_o.jpg
[4] https://tohumagazine.com/he/file/tsibi015-webjpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Tsibi_015%20web.jpg
[6] https://tohumagazine.com/he/file/rogerjpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Roger.jpg

[8] https://tohumagazine.com/he/file/gustavojpg
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Gustavo.jpg
[10] https://tohumagazine.com/he/file/20180322201127jpg
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/20180322_201127.jpg
[12] https://tohumagazine.com/he/file/yom-bahir-jpg
[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Yom%20bahir%20.jpg
[14] https://tohumagazine.com/he/file/dsc1311-hdrjpg
[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/_DSC1311-HDR.jpg
[16] https://tohumagazine.com/he/file/barbur-gallery-team-our-last-day-shirizly-6jpg
[17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/The%20Barbur%20Gallery%20Team%20on%20our%20last%20day%20in%20Shirizly%206.jpg